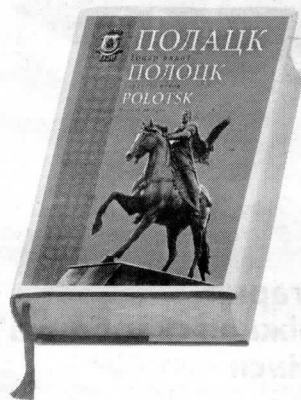

Чэслава ПАЛУЯН

Зачараванымі Полацкам можна назваць і аўтараў кнігі "Полацк. Гонар вякоў" — кандыдата гістарычных навук, дацэнта кафедры паліталогіі і гуманітарных дысцыплін Інстытута парламентарызму і прадпрымальніцтва Сяргея Тарасава і фотамастака Ігара Супрунёнкі. Выдатны фотальбом, выхад якога прымеркаваны да 1150-годдзя з дня заснавання Полацка, пабачыў свет у выдавецтве "Беларусь" пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі краіны. Адметна, што кніга змяшчае тэкст на трох мовах: беларускай, рускай і англійскай.

Аўтар тэксту гэтага фотальбома нарадзіўся ў Мінску, але знайсці чалавека, які ведаў бы Полацк гэтак жа добра, як Сяргей Васільевіч, складана. Падчас прэзентацыі выдання, што прайшла ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь, вядомы гісторык прызнаўся:

— Мяне заўсёды цягнула распавесці пра Полацк не толькі ў навуковых артыкулах і манаграфіях, але і ў папулярнай форме. Расказаць гісторыю горада, вызначыць яго ролю і ў той жа час выказаць сваю любоў да Полацка. Бо калі апісваеш культурны слой, напластаванні глебы ў навуковым артыкуле, не значыш: "я гэта люблю" ці "ў будынку веяла водарам стагоддзяў". Тым не менш з Полацкам мяне звязваюць 37 гадоў жыцця. А гісторыя нашага знаёмства вось якая: яшчэ калі я вучыўся ў васьмым класе, мама прынесла мне выразку з газеты "Вечерний Минск", дзе было напісана, што ў Інстытуце гісторыі НАН збіраюць школу юнага археолага. Гэта школа стала маім першым крокам у навуку, і ўжо ў 1975 годзе ў складзе экспедыцыі на чале з Георгіем Штыхавым, вядомым археолагам, доктарам гістарычных навук, я ўпершыню трапіў у

Горад, прыдуманый Богам

Калі б у Беларусі не было горада — калыскі дзяржаўнасці, гістарычнага і культурнага цэнтру; горада — загадкі, якую нам ніколі не разгадаць да канца; горада — натхнення для творцаў, то яго, безумоўна, варта было б прыдумаць. Але за нас такі горад ужо прыдумалі раней — Бог, Лёс, Кон... Гэта Полацк. Ён зачароўвае, вабіць, інтрыгуе, раскрывае таямніцы, стварае новыя містыфікацыі.

Помнік Еўфрасінні Полацкай ў Полацку. Фота з альбома "Полацк. Гонар вякоў".

Полацк. У канцы 1970-х гадоў працаваў там з экспедыцыяй Ленінградскага ўніверсітэта, а ў 1980-х ужо сам праводзіў раскопкі ў самым старажытным горадзе нашай краіны. З кожным годам, дзесяцігоддзем любоў да Полацка толькі павялічвалася.

У Полацку хутка склалася кола сяброў-аднадумцаў, якія арганізавалі літаратурны клуб і часта праводзілі там сустрэчы. "Нават цяпер, калі я прыязджаю ў Полацк, гуляю ў своеасаблівую гульню: думаю, каго з сяброў сустрэну ў блі-

жэйшыя паўгадзіны. І не было ні разу, каб я каго-небудзь не сустрэў, — зазначае Сяргей Васільевіч. — Аднойчы ў нашым коле сяброў з'явіўся Ігар Супрунёнкі, выдатны фатограф, ён прыходзіў на раскопкі, на літаратурныя, творчыя імпрэзы і неяк прапанаваў мне зрабіць сумесны праект пра Полацк — з маім тэкстам і яго здымкамі. Я адразу пагадзіўся. Гэта ідэя доўгі час лунала ў паветры, да таго моманту, пакуль я не атрымаў прапанову ад выдавецтва "Беларусь".

У Полацку шмат фатографаў, і не дзіўна, што яны здымаюць свой родны горад усё жыццё, у розны час дня, паравіну года, рознае надвор'е. Дзякуючы фотамастаку Ігару Супрунёнку кніга "Полацк. Гонар вякоў" атрымала незвычайныя здымкі. Нават палачане спрабавалі пазнаць на іх свае родныя мясціны, і далёка не ўсе ў іх атрымалася. Тым і вылучаецца выдатны фотамастак, што ён можа пабачыць самае звычайнае ў незвычайным ракурсе.

Што да адметнасцей тэксту выдання, Сяргей Васільевіч зазначае:

— Я пісаў яго сваім сэрцам, не па храналогіі, з пазначэннем таго, што адбывалася крок за крокам, але блокамі, эпохамі, праз якія праходзіў гэты горад. Да прыкладу, эпоха Рагвалода і Рагнеды — пачатак, усталяванне горада і княства, яго ўзнісенне і падзенне. Эпоха Еўфрасінні Полацкай. З іменем гэтай жанчыны звязана не толькі манаства, гісторыя знакамітага крыжа, але і шмат гістарычных падзей. Асобна распавядаю тут пра Сафійскі сабор. Лічу, што гэта помнік, якому можна і варта прысвяціць усё жыццё. У ім, як нідзе больш, сабралася столькі нашай гісторыі, лёсу. Ён да сённяшняга дня дасканалы не даследаваны і не разгаданы. Хочацца яго пабачыць такім, якім сабор быў у XI ст., і я спадзяюся, што з цягам часу ў нас гэта атрымаецца. Асобны раздзел кнігі прысвечаны полацкім майстрам, рамеснікам, цэхам, гандлярам, адметнасцям іх працы.

Звяртае аўтар увагу і на ліхалецці, што таксама былі ў Полацку, на яго ператварэнне ў пазаштатны гарадок Расійскай імперыі. Ёсць у кнізе і выдатныя здымкі гарадоў Полацкай акругі, зробленыя з вышыні птушынага палёту. Гэта Лепель, Браслаў, Расоны, Мёры.

вазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка. Прэзентацыя гэтага ва ўсіх адносінах важнага тома прайшла ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа НАН Беларусі.

Адметнае выданне, прысвечанае самому старажытнаму гораду Беларусі, — манаграфія "Полацк" серыі "Древнейшие города Беларуси", што пабачыла свет у выдавецкім доме "Беларуская навука". Над падрыхтоўкай манаграфіі працавалі супрацоўнікі Інстытута гісторыі НАН Беларусі, Інстытута мастац-

— Гісторыя Полацка не можа не выклікаць цікавасці і захаплення, і не дзіўна: па колькасці знакамітых гістарычных асоб, ураджэнцаў горада, Полацк не мае сабе роўных, — падчас прэзентацыі выдання падкрэсліў дырэктар Інстытута гісторыі НАН Беларусі, кандыдат гістарычных навук, дарэчы, ураджэнец Полацка Вячаслаў Даніловіч, — Але, на жаль, так сталася, што да апошняга часу гісторыя самага старажытнага горада нашай краіны не мела належнага адлюстравання ў выглядзе фундаментальнай, комплекснай манаграфіі. Цяпер сітуацыя карэнным чынам змянілася. У кнізе "Полацк" на базе наваейшых дасягненняў прадстаўлена гісторыя горада ад першых насельнікаў яго тэрыторыі да XVIII ст.

Акадэмік-сакратар АДДЗлення гуманітарных навук і мастацтваў

НАН Беларусі, доктар гістарычных навук Аляксандр Каваленя падчас выступлення згадаў цэлыя пакаленні даследчыкаў мінуўшчыны, якія доўгі час працавалі "ў стол", і толькі сёння настаў час, калі мы можам пазнаёміцца з некаторымі іх адкрыццямі. Распавёў Аляксандр Аляксандравіч і пра наступныя кнігі серыі "Древнейшие города Беларуси": "На вокладцы выдання змешчаны ключ, які, мне здаецца, адкрывае невядомыя старонкі не толькі Полаччыны, але і іншых старажытных гарадоў. Мы ўжо выдалі кнігу пра Віцебск, у працэсе падрыхтоўкі — кніга, прысвечаная Пінску. Робяцца крокі і ў кірунку выдання падобных манаграфій, прысвечаных Мінску і іншым гарадам, якія маюць багатую гісторыю".